

PRVOTNI*, PASASTI IN ČRNI PRAŠIČI V SLOVENIJI

Anotirani bibliografski podatki in predstavitev pasem

UVOD

O prvotnih prašičih, ki so jih redili v Sloveniji nekako do sredine 19. stoletja, so v strokovnih črtivih le splošni podatki in skopi opisi. Sklepamo lahko, da so to bili potomci evropskega divjega prašiča, kar nam nakazujeta s svojo morfologijo na beramski freski »Beg v Egipt« leta 1474 naslikana prašiča (Šalehar – 1990). Imajo močnejše razvit prednji del telesa, dolgo glavo z ravnim nosnim profilom in pokončnimi ušesi ter sorazmerno visoke tanke noge. Teorija o sredozemskem divjem prašiču, ki je pogosto omenjena v teh virih, pa se je v zadnjih desetletjih 20. stoletja izkazala za napačno.

Tudi o starih pasmah prašičev, pasastih in črnih, ki so jih redili v Sloveniji, je večinoma malo podatkov. Dosedaj smo ugotovili, da so bile v Sloveniji naslednje stare slovenske pasme prašičev: krškopoljski prašič, gorenjski črnolisasti prašič, solčavski črni prašič in štajerski črni prašič. Edino pasma krškopoljski prašič je preživela, ostale so izumrle, bile so opuščene, prekrizane ali pretopljene. V starih strokovnih knjigah in v serijskih publikacijah smo poiskali prve podatke o prvotnih, pasastih in črnih prašičih, ki so jih redili v Sloveniji in jih predstavljamo v tem prispevku.

1. PRVOTNI PRAŠIČI

Prvotni prašiči so v virih običajno zapisani kot domači, naravni, navadni, kranjski, štajerski oz. dolenski prašiči in podobno.

Kmetijske in rokodelske novice (1846) poročajo, da ja na Pohorju veliko »pšenatnih (drobnih) in strokastih (dolgi, ozki) svinj«.

Zalokar (1854) je med drugimi opisal naslednji skupini prašičev:

a) Velike, dolge, večinoma črne, pri nas imenovane padovanske ali laške, z dolgimi, pobešenimi ušesi, ravnega hrbta ter širokega in dolgega rilca.

b) Kratke, okrogle, s primernimi nogami in pokončnimi ušesi, različnih barv: črne, bele in prekaste, ki so bile imenovane navadne svinje.

O pasmah prašičev in njihovem nastanku zelo poučno piše članek »Povzdiga svinjereje«, ki ga je objavil Gospodarski list (1871). Med navadnimi domačimi prašiči razlikujemo: »... krotke, pogojzdene, take, ki kmalu zrastejo, in take, ki potrebujejo za njih rast dolgo časa. Imamo tudi take prašiče, od katerih dobimo večidel mastni špeh - takoj imenovane špehaste prašiče, in zopet take, od katerih dobimo veliko mesa, pa le malo špeha ali masti in te imenujemo mesnate prašiče.«

V Kmetovalcu (1876), ki je izhajal v Gorici v letih 1875–1877, je Kristan objavil obširen sestavek z naslovom »Živinoreja«. Opisane so pasme domačih živali in med njimi tudi pasme prašičev, ki jih avtor deli v šest glavnih vrst in med njimi našteva:

- dolgouhate pasme srednje Evrope (navadni domači prašič – poznan tudi kot »veliki štajerski prašič ...),
- kratkouhate pasme (so povsod

po Sloveniji),

- romanske pasme v Italiji (so deloma pomešane z domačimi kranjskimi prašiči).

Na spodnjem Koroškem (Katalog ... - 1877) so redili že v starih časih južnonemškega domačega prašiča, črne, včasih rdeče barve, z belimi lisami, z dolgo koničasto glavo, pokončnimi ušesi, visokim nogami; na gornjem Koroškem so tega prašiča delno izboljšali s prašiči italijanskega izvora.

V sestavku »Katero svinjsko plemo bi se naj odbralo?« (1877) pa piše, da razločujemo tri vrste prašičjih pasem: domače prašiče, žlahadne prašiče in križance med obema skupinama pasem. Članek »Kako pasmo prašičev kaže rediti?« (1896) kritično opisuje navadno domačo pasmo prašičev in hvali križanje med domačimi in jorkšir prašiči. Sestavek »Svinjereja« (1899) poučuje o reji prašičev in omenja domačo navadno pasmo.

Podrobno so opisane pasme v Gospodarskih Novicah (1913) v članku z naslovom »Osnovna vprašanja umne svinjereje«. Ločijo takoj imenovane naravne (danes: avtohtone) pasme), ki so nastale vsaka na svojem ozemlju vsled ondi se nahajajočih podnebnih in drugih razmer in nikdo ne ve, odkod izvirajo. Svinja naravne pasme naših krajev (spodnja Štajerska) je velika in dolgouha, ki jo zato imenujemo velika dolgouha domača svinja. Ima dolga, naprej in dol viseča ušesa, na hrbtu grebenaste, po ostalem telesu deloma ravne, deloma kodraste ščetine, barve pa prav različne: navadno rumenkaste, rujavkaste, sivkaste, pa tudi črne in črnobeke (cikaste).

Tudi Rohrman (1913) v Dolenjskih

* **Prvoten** - ki je bil, obstajal na določenem začetku in je izhodišče, osnova za druge stvari iste vrste.

novicah v članku »Katero prašičje pleme je najboljše pri nas?« pravi, da delimo pasme prašičev v tri skupine: naravne ali prvotne pasme, zlahtne pasme in mešane ali požlahtnjene pasme. Naravna pasma, h katerim spada tudi naša domača »prekasta« pasma, so trdni prašiči, ki so pa za zgodnje pitanje manj sposobni, ker se bolj počasi razvijajo.

Grašič (1922) poroča, da starinske istrske pasme prašičev velikega telesa in črne barve ni več. Največ so sedaj v reji pasme, ki so bile vzrejene s križanjem domačih pasem in uvoženih pasem prašičev (jorkširski prašiči).

Oblak (1927) piše, da je bila domača pasma v naših krajih dobra. Noge visoke, rilec raven, hrbet jako viden, skoro oster. Ta prašič je bil kakor kmet tedanjega časa slabega vaje. Kužne bolezni so bile takrat skoro neznane. Za mrz niso bili posebno občutljivi. Suho meso od domačih prašičev je bilo prav dobro in se je tudi dolgo obdržalo nepokvarjeno. Rasli so počasi in niso imeli oblik, ki jih zahteva današnji trg.

Wenko (1933) v obširnem zapisu o živinoreji v Dravski banovini iz starih virov povzema, da je bila prvotna svinja v naših krajih dolga, črna svinja z dolgimi visečimi uhlji, baje laškega izvora. Bila je izvrstna slaninarica.

Drolc (1934) je zapisal: »Naš kranjski prašič je po svojem okusu poznan v precejšnjem delu Evrope in ravno radi tega ga moramo vestno gojiti, da se njegova kakovost ne bo zgubila in da ne bi s časom sam kot tak izginil s površja svinjereje.... Zadnja leta uvažajo k nam trgovci s svinjami prašiče iz savske banovine, kar predstavlja nevarnost za mešanje s kranjskimi prašiči in prenos bolezni.... Bomo rajši ostali pri naših kranjcih, ker le ti so dobri in okusni in dokler bomo to vrsto redili, bo imela kranjska klobasa svoj starodavni sloves.«

Oblak (1938) je prvotne prašiče predstavil takole: »Prvotno je bila na celem današnjem ozemlju naše banovine razširjena domača svinja, ki je bila črna pa tudi črnopasasta, visokih nog, bolj grobe konstitucije, dobra predvsem za mast, vendar bolj

počasi rastna in slabo rodovitna.«

V Oraču (1941) so v članku »Stanje naše svinjereje« opisane pasme prašičev: »Prvotno je bila pri nas razširjena domača svinja, ki je bila bolj grobe konstitucije, visokih nog, dobra predvsem za mast, vendar bolj počasi rastna in slabo rodovitna.«

Muck (1956) piše: »Prvotno je bil v naših krajih črnopasast prašič z dolgimi visečimi uhlji, potomec mediteranskega prašiča. Ta prašič je bil primeren zlasti za pitanje na mast, torej za proizvodnjo slanine. Tako je bilo do sredine preteklega stoletja.... Take stare domače pasme niso brez pomena, saj so te živali navadno prav odporne in prilagojene domačim, često prav revnim razmeram. Dajejo iz domačih pridelkov več kakor uvožene pasme...«

Novak (1970) trdi, da je bila med prašičjimi pasmami sprva razširjena domača svinja, črna, tudi črnopasasta, bolj grobe konstitucije, dobra predvsem za mast. Izvirala je iz tako imenovane sredozemske svinje (*Sus mediterraneus*), ki so jo gojili pri nas mostiščarji na Ljubljanskem barju in h kateri štejemo tudi krškopoljsko svinjo.

2. KRŠKOPOLJSKI PRAŠIČ

Krškopoljski ali črnopasasti prašič je slovenska avtohtona pasma prašičev, ki izvira iz JV dela Dolenjske. To je ekstenzivna pasma, ki pa jo odlikujejo nekatere biološke značilnosti, kot so izredna odpornost, dobra prilagodljivost na skromne razmere reje in prehrane ter izredna kakovost mesa. V letih 1970-1990 je bila krškopoljska pasma prašičev bolj kot kdajkoli prej prepuščena sama sebi in ni bila deležna nobenega sistematičnega rejskega dela. Nadaljevala se je usoda te pasme še iz časov pred drugo svetovno vojno. V kmetijski anketi leta 1938 je Oblak poročal o prašičereji in med drugim povedal naslednje: »...Danes prvotne krškopoljske svinje, vsaj čiste, ni več. Vendar najdemo v najbolj oddaljenih krajih še ostanke te prvotne svinje, ki po zunanosti, barvi ter raznih merah še spominjajo nanjo. Ta svinja se je posebno odlikovala v sposobnosti za prirejo masti ter po dobri kakovosti mesa ... Domačo čr-

nopasasto, ki je bila pred nekaj leti na Gorenjskem, predvsem v kranjskem srezu še precej razširjena in priljubljena ter zelo v modi, sedaj vedno bolj opuščajo. Glavni vzrok leži v tem, da je ta svinja zaradi premajhnega rejskega okoliša morala degenerirati, ker je prišlo do plemenjenja v sorodstvu. V ostalem pa je bila ta, za domačo porabo in ne toliko za izvoz namenjena svinja, prav odlična, ker je zelo hitre rasti in je bila tudi dobra za mast. Gotovo pa je, da se ta svinja radi premajhnega rejskega okoliša ne bo mogla dolgo vzdržati.«

Obširnejši opis krškopoljskega prašiča je iz konca 19. stoletja - Rohrman (1899). Avtor poudarja veliko razširjenost prašičereje na spodnji Dolenjski, še posebno na območju Krškega polja. Redili so tako imenovane prekaste ali pasaste prašiče. Prašiči so imeli zadnji konec telesa črne barve, prednji pa je bil bolj ali manj bel - pogosto v obliki širšega belega pasu okoli života. Glava je bila srednje dolga in ravna z velikimi visečimi ušesi. Pasma je odlikovala srednje dobra plodnost, dobra ješčnost in rastnost do velikih telesnih mas (odrasle živali so tehtale 250-300 kg). Že v času nastanka tega zapisa so to domačo pasmo prašičev oplemenjevali z jorkširskimi prašiči.

Po drugi svetovni vojni so bile v petdesetih in šestdesetih letih opravljene pomembne raziskave krškopoljskega prašiča. Posebej velja omeniti, da so v tem obdobju opravljene prve strokovne meritve plodnosti, rastnosti in mesnatosti črnopasastih prašičev pri čistopasemski reji oz. križanju. Eiselt in Ferjan (1972) sta povzela rezultate raziskav in zbranih podatkov o krškopoljskih prašičih.

Krškopoljska svinja s pujski

čih ter v povzetku zapisala: »Sedaj je pasma po tipu neizenačena in konstitucijsko močno oslABLJENA. Pri razmeroma velikem številu rojenih pujskov na gnezdo (10,07) je zaradi velikega števila mrtvorojenih (2,13) in zelo veliko izgub do odstavitve (26 %) število vzrejenih pujskov majhno (5,87). Prašiči krškopoljske pasme so skromni in dobro izkoriščajo voluminozno krmo. Meso krškopoljskih prašičev in njihovih križancev je zelo primerno za izdelavo v trajne izdelke.«

V letih 1990-1992 so bila opravljena poizvedovanja o ostankih krškopoljskega prašiča na Gorjancih, na območju Brežic in Krškega polja. Ugotovljeno je bilo, da je zdajšnja čreda krškopoljskega prašiča zelo neizenačena. Rejci pa so z njim zadovoljni in velika večina se mu ne misli odreči. Pregled rejskega stanja te pasme v letu 1997 je pokazal, da se je prašičereja na kmetijah ohranila, spremenila pa se je pasemska sestava, prašiče krškopoljske pasme so pogosto nadomestili beli prašiči. Država finančno podpira rejo te pasme in v zadnjih letih so krškopoljski prašiči na 29 kmetijah. Pri krškopoljskih prašičih so gnezda sorazmerno velika, na splošno je preveč mrtvorojenih pujskov in zaradi velikega deleža izgub je ob odstavitvi v gnezdu malo pujskov. Celotna populacija pasme krškopoljski prašič je zelo inbridirana in s plemenskimi merjasci so stalno težave.

3. GORENJSKI ČRNOLISASTI (ČRNOPIKASTI) PRAŠIČ

O gorenjskem črnolisastem prašiču je v strokovnem čtivu več objav, podatkov in tudi slikovno gradivo. V letu 2007 je Reja prašičev objavila članek: »Gorenjski črnolisasti (črnopikasti) prašič«, ki ga je napisal Šalehar in je pasma podrobneje opisana.

Suštič (1926) piše, da je radovljjski živinorejski odbor pri preskrbovanju področja z dobrimi merjasci izsledil pred par leti v nekaterih svinjakih na radovljjskem in kamniškem področju nekaj značilnih živali te pasme. Po njegovem mnenju je ta gorenjska pasma prašičev

nastala s križanjem navadne podeželske pasme (imenovali so jih tudi domača kranjska prašičja pasma, kranjski podeželski prašiči in pozneje kranjska žlahtna prašičja pasma ali domača požlahtnjena prašičja pasma) z jorkširci in deloma s prašiči Hoeschove krvi (heševci so bili križanci med nemškimi pasmami in jorkširo). V Kmetovalcu (1911) je anonimni avtor zapisal: S pričetkom domače reje prašičev se je zaplodila pri nas na Kranjskem posebna prašičja pasma. Podlaga te pasme so bili deloma domači, največ pa hrvaško-ogrski plemenski prašiči, ki so se polagoma prekrizali s prašiči žlahtnejših pasem zlasti z veliko belo angleško pasmo. Ilc (1934) povezuje nastanek gorenjskega črnolisastega prašiča s krškopoljskimi prašiči, ko pravi, da so to pasmo prevzeli Gorenjci, ki sedaj intenzivno delajo na njeni selekciji. To posredno potrjuje Oblak (1938), ki je zapisal, da je na področju Krškega še mnogo domačih t.zv. črno pasastih svinj. Dolenjska zalaga z mladiči druge kraje, kjer se ne bavijo toliko s svinjerejo, zlasti Gorenjsko. To trditev v drugem delu potrjuje tudi Suštič (1926), ko pravi, da je na to pasmo znatno vplival tudi krškopoljski prašič. Oblak (1939) piše, da domačo črnopasasto svinjo, ki je bila pred nekaj leti na Gorenjskem še precej razširjena in priljubljena ter zelo v modi, sedaj vedno bolj opuščajo. Glavni vzrok leži v tem, da je ta svinja vsled premajhnega rejskega okoliša morala degenerirati, ker je prišlo do plemenjenja v sorodstvu. Zaradi tega se ta svinja ne bo mogla dolgo vzdržati.

Suštič (1926) poudarja kakovost (finost, izbornost) mesa kranjskih podeželskih prašičev in ob tem sloves kranjske klobase (v oklepaju je zapisal: svetovno znana kranjska klobasa), ki temelji na mesu domače podeželske pasme. Pri tem opozarja na nevarnost, ki jo ima na kakovost mesa vnašanje pasme jorkšir, in svetuje, da se mora ohraniti pretežni del domače pasme.

Pogosto je poudarjena zelo velika odpornost in še posebej proti kužnim boleznim.

Gorenjski črnolisasti prašič je

Pod. 43. Gorenjska črnolisasta svinja, po odstavitvi mladičev. Skotila je trikrat po 10 do 14 pujskov ter se je odlikovala tudi z veliko mlečnostjo. Vzrejena je bila v Lešah pri Radovljici.

OBJAVA slike: Kmetovalec, 1926, str. 167

bil mesnato-mastnega tipa. Bil je dobro rasten s sorazmerno veliko zmogljivostjo rasti in imel je kakovostno meso. Poudarjena je njegova odpornost in skromnost do pogojev reje. Enako na splošno ocenjujemo prašiče naše avtohtone pasme krškopoljski prašič.

Pasma je bila izgubljena.

4. SOLČAVSKI ČRNI (ČRNOPASASTI) PRAŠIČ

O solčavskem črnem prašiču je v strokovnem čtivu malo zapisanega in samo na splošno.

Wenko (cit. Oblak 1938) je omenil, da se nahaja v naših krajih še prvotna solčavska črna svinja, ki je prav dobra, trdnega zdravja in zelo odporna proti boleznim. Za to svinjo je prav značilno, da je živinozdravniki niti ne cepijo proti rdečici, ker menijo, da je to popolnoma nepotrebno.

Oblak (1938) je dodal: »Da imamo črno solčavsko svinjo, mi je prav dobro znano. Znano mi je tudi, da je ta svinja zelo odporna proti raznim svinjskim boleznim, toda goji se v tako majhnem obsegu, da skoro ne pride v poštev.«

Wenko (1940) je v članku »Živinoreja v Solčavi« poročal: »V Solčavi najdemo še tudi prvotno domačo svinjo naših krajev, ki je črne barve in se pase vse poletje po visokih planinah. Tudi ta je trdna in ne pozna bolezni.«

Ovsenik (1948) je zapisal naslednje: »Kakor je na Gorenjskem dolgo časa vzdržala črnopasasta domača svinja, se v solčavski okolici drži še tudi črnopasasta solčavska

pasma, ki je tudi črnopasasta in je dobra za rejo, trdnega zdravja ter zelo odporna proti boleznim, celo proti rdečici jo ni treba cepiti. Radi malega okoliša in razmer pa bo gotovo izginila na korist enotnih pasem, kar zahteva novejši čas, ki hoče na trgu belo blago, kar izpodriva črnopasastega.«

Novak (1970) piše, da je v 19. stoletju je obstajal tudi solčavski črni prašič, ki je bil dober in zelo odporen proti raznim boleznim.

Ferčej (cit. Švajger in Bregar – 1991) pravi, da se raznolikost prašičjih plemen kaže v nekaterih lokalnih pasmah (solčavski črni prašič – verjetno ostanek plemen, ki so bili včasih pri nas), ki z izjemo krškopoljske ne preživijo.

Pasma je bila izgubljena.

5. ŠTAJERSKI ČRNI PRAŠIČ

Tudi o štajerskem črnem prašiču so v virih le skromni podatki.

Zanimiv zapis o reji prašičev je objavljen leta 1822 v »Annalen der kaiserl. königl. Landwirtschafts-Gesellschaft in Laibach« Povzemamo: »Zaradi pomanjkanja primernih pašnikov praktično nobeden ne vzreja prašičev, ampak kupijo spomladi ali poleti eno- do dvoletne prašiče, katere deloma priženejo iz Štajerske, večino pa iz Hrvaške in

potem spitajo. Pri tem je dana hrvaškimi belim prednost pred štajerskimi črnimi prašiči, ker se ti hitreje zamastijo in imajo več slanine, čeprav imajo slednji občutno bolj znatno bolj nežno meso in slanino.«

Hlubek (1846, 1860) piše, da na spodnjem Štajerskem, kjer je prašičereja dobro razvita, pogosto redijo črnega prašiča, dolgega z visečimi ušesi in podobnega italijanskimi pasmam.

Kristan (1876) uvršča v skupino pasem prašičev »Dolgouhate pasme srednje Evrope« navadnega domačega prašiča, ki je poznan tudi kot »veliki štajerski prašič.«

Kmetovalec (1888) piše, da zlasti domače svinje slovijo daleč okoli, ker imajo fino meso in okusen špeh. Sedaj so naše domače pleme požlahtnili s tujimi in zatorej se je temveč srečnega uspeha nadejati. Najbolj slovijo štajerske svinjske gnjati, katere draže plačujejo kot druge.

Podrobno so opisane pasme prašičev v Gospodarskih Novicah (1913) v članku z naslovom »Osnovna vprašanja umne svinjereje«. Svinja naravne pasme naših krajev (spodnja Štajerska) je velika in dolgouha, ki jo zato imenujemo velika dolgouha domača svinja. Ima dolga, naprej in dol viseča ušesa, na hrbtu grebena ste, po ostalem telesu deloma ravne, deloma kodraste ščetine, barve pa prav različne: navadno rumenkaste, rujavkaste, sivkaste, pa tudi črne in črnobeke (cikaste). Dobre lastnosti teh svinj so, da postanejo jako velike: dolge do 1,8 m, visoke do 92 cm, tehtajo pa po 3 – 4 met. stote, da dajo jako okusno meso in trdo slanino, da so zelo utrjene in da so samice prav rodovitne. Med slabe lastnosti štejejo stisnjeno telo, dolga in ozka glava, dolg, ozek in suh vrat, ozek in vzbočen hrbet, malo mesnate visoke noge in debele kosti. Poleg te domače naravne pasme je tu prisotna hrvaška pasma, ki se je razširila iz Hrvaške. Poznana je tudi tako imenovana kratkouha svinja, ki je podobna veliki dolgouhi domači svinji, a manjša po velikosti. Včasih imajo črno telo in je samo okoli prsi prepasana z belo progo. Nahajajo se pa tudi popolnoma črne in popolnoma bele kratkouhe svinje.«

V skriptih *Posebna živinoreja*, ki jih je izdala Specialna mlekarska šola Škofja Loka (verjetno v letih 1927–1939), pišejo, da je na Štajerskem razširjena štajerska bela svinja.

Novak (1970) piše, da so na Štajerskem do srede 19. stoletja redili prašiča šiška, kakršen živi še v Bosni.

Pasma je bila izgubljena.

6. ZA KONEC

Čeprav so podatki o starih prvotnih pasmah prašičev, ki so jih redili naši že zelo daljnji predniki, skopi in splošni, nam povedo vsaj osnovne podatke za njihovo zootehnično karakterizacijo. Ti so povezani pretežno le z morfologijo takratnih prašičev, sporočajo pa tudi podatke povezane z zmogljivostjo rasti in rastnostjo ter govore o njihovi telesni sestavi. Veliko podatkov dodatno potrjuje, da so ti prašiči potomci podvrste evropski divji prašič.

Za pasmi krškopoljski in gorenjski črnolisasti prašič je veliko najrazličnejših strokovnih in splošnih virov, na voljo pa so tudi slikovna gradiva. Za ostali dve pasmi: solčavski črni (črnopasasti) in štajerski črni prašič pa smo dosedaj našli malo podatkov in nobenih slikovnih gradiv. Pa sta obe zanimivi, prva s poudarjeno odpornostjo in druga s telesno velikostjo in kakovostjo mesa. Čeprav nimamo nobenih oprejemljivih podatkov, pa je mogoče, da so o solčavskem črnem prašiču še na kakšni kmetiji ohranjeni njegovi ostanki, verjetno močno prekržani s krškopoljskimi prašiči.

Freska »Beg v Egipt« v cerkvi sv. Marije na Škriljinah pri Beramu (1474)

Prašica na detajlu freske »Beg v Egipt« v cerkvi sv. Marije na Škriljinah pri Beramu

7. VIRI

- Die viehwirtschaftlichen Verhältnisse Kärntnes. V: Katalog der I. Kärntner Landes-Tierschau 20 bis 23 September 1877. Celovec 1877, str. 1 – 18
- Drolc, Jože. Črtice iz svinjereje. 16/1934 14, 3, Kmetijski list.
- Erste allgemeine Versammlung im Jahre 1822. Die Verteilung der a. b. Erste bestimmten Praemien zur besseren Emporbringung der Viehzucht. Str. 41 (ni siguren podatek)
- Glas iz Štajerskega. Letn. 4 (1846) št. 07, str.27, Kmetijske in rokodelske novice
- Gomišček, G. Naša prašičereja. 12/1930 1, str. 6-7, Kmetijski list.
- Gorenjski črno lisasti prašič. 44/1926 , str. 699, Domoljub.
- Govedoreja. Prašičereja. Ovcereja. Konjereja. Kokošereja. V: Muck Oton. Kmetijstvo za gozdarje. I. del: Poljedelstvo in živinoreja. FAGV, Ljubljana, 1956, str. 100 – 109
- Grašiš. [Živinoreja, ovčarstvo in svinjereja v Istri]. 1/1922 št. 6, str. 87-89, Gospodarski list
- Ilc, Karel. Naša prašičereja. 1/1934 6, str. 94-95, Rejec malih živali.
- Kako pasmo prašičev kaže rediti?. 8/1896 7, 71, Rodoljub.
- Katero svinjsko pleme naj bi se odbralo. Tečaj XI (1877) 4, str. 28 in 5, str. 35 - 36, Slovenski gospodar
- Kmetijstvo kranjskega sreza. Prva sreska kmetijska razstava v Kranju 1932. Srezki kmetijski odbor v Kranju, 1932, 72 strani
- Kristan J. Živinoreja. 2(1876)6, str. 43 – 44 in št.9. str 67 – 69 in št. 11, str. 83 – 85 in št. 12, str. 91 – 93 in št.15, str. 113 – 115 in št. 16, str. 122 – 125 in št. 17, str. 131 - 132, Kmetovalec
- Lep uspeh pitanja. 46/1929, str. 35 - 36, Kmetovalec.
- Nekaj o prašičereji. 28/1911 št. 10, str. 95 - 97, Kmetovalec.
- Nekaj o rejci prašičev. 5(1888)7, 51 – 52, Kmetovalec
- Novak Vilko. Živinoreja. B V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovenec. Zgodovina agrarnih panog. Ljubljana 1970, str. 343 - 394
- Oblak, Ivo. Živinoreja Dolenjske. 1938, str. 200-207, Dolenjska.
- Oblak, Ivan. Svinjereja. V: Za izboljšanje življenjskih pogojev našega kmetijstva. 2. del. Ljubljana, 1939, str. 362 – 378
- Oblak Ivan. Pasma svinj, njihova razširjenost in glavne lastnosti. V: ŽIVINOREJA, II. Svinjereja. Ljubljana 1938, str. 3 - 5
- Opis nekaterih slovenskih pasem. V: Posebna živinoreja. Skripta. Specialna mlekarska šola Škofja Loka. Verjetna izdaja 1927 – 1939.
- Osnovna vprašanja umne svinjereje. 6/1913 20, 153-154, 21, 162-164, Gospodarske novice, Glasnik za Štajersko
- Ovsenik, Janez. Živinoreja in mlekarstvo. Spittal, 1948, 172 strani.
- Pasma. V: Oblak, Anton. Naša prašičja reja. Ljubljana 1927, str. 26 – 38
- Povzdiga svinjereje. 3(1871)3, str. 22 – 24 in št. 5, str. 35 - 37, Gospodarski list
- Rohrman, Viljem. Prašičje pleme na Dolenjskem. 16/1899 št. 2, str. 9-11, Kmetovalec
- Rohrman Viljem. Katero prašičje pleme je najboljšo za nas?. 29/1913, 77-78, Dolenjske novice.
- Schafzucht, Ziegenzucht, Schweinezucht. V: HLUBEK F.X. Die Landwirtschaft des Herzogthumes Steiermark. Gratz 1846, str. 131 – 133
- Schweinezucht. V: HLUBEK F.X. Ein treues Bild des Herzogthumes Steiermark. Gratz 1860, str. 199 - 200.
- Stanje naše svinjereje. 2/1941 9, 139-140, Orač
- Sustič, Josip. Gorenjski črno lisasti prašič. 43/1926 št. 20, str. 166-167, Kmetovalec
- Svinje. Kurecina. V: Zalokar J. Umno kmetovanje in gospodarstvo. C.K. kranjska kmetijska družba, Ljubljana 1854, str. 165 – 169
- Svinjereja. 2 (1899) 4, str. 2 - 4, Gospodarski list za tržaško okolico
- Šalehar A: Domači prašiči na srednjeveških freskah v Sloveniji in Istri. Sodobno kmetijstvo, 23(1990)5, str. 194-195.
- Šalehar, Andrej, Zdenka Pribožič: Krškopoljski prašič. V: Kompan Drago, Šalehar Andrej, Holcman Antonija: Ohranjene slovenske avtohtone domače živali: opis in slikovni prikaz nekaterih vrst. Domžale : Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 1999, 39 str.
- Šalehar Andrej. Gorenjski črno lisasti (črno pikasti) prašič: poskus zootehniške karakterizacije pasme. Reja prašičev, 10(2007)3, str. 20-22.
- Švajger Gregor, Bregar Dejan. Krškopoljski (črno pasasti) prašič. Diplomaska naloga, Ljubljana 1991, 59 strani.
- Vprašanje pasem. V: Spiller- Muys. Planšarstvo in kmetijstvo na naših planinah. Sustič Josip. O prašičereji. Ljubljana 1926, str. 230 - 258
- Wenko, Beno. Živinoreja. V: Kmetijstvo dravske banovine. Ljubljana, 1933, str. 76 - 101
- Wenko, Boris. Živinoreja v Šolčavi. 74/1940 41, str. 2-3, Slovenski gospodar.
- Wernig F. Svinje tudi na pašo. 3(1939)7, 220 – 222, Kmečka žena
- Zgodovinski razvoj cen za odstavljenе pujske na Kranjskem. 33/1916 št. 13, 100 – 101 in 14, str. 108-109, Kmetovalec.

Prof. dr. Andrej Šalehar,

zaslužni profesor, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 1230 Domžale

Združene države Amerike

Ameriški rejci v krizi

Kot v Evropi se tudi v Združenih državah Amerike rejci srečujejo z enakimi težavami – nenehna rast stroškov reje, katerih ne spremljajo odkupne cene, je že povzročila uradno krizo v prašičereji. V prvem četrtletju tega leta so rejci »pridelali« 39,50 \$ (25 €) izgube na prašiča. Povprečno so za prodanega prašiča prejeli okoli 70 €, stroški reje tega prašiča pa so znašali 93 € in zajemajo tudi stroške dela zaposlenih.

Ameriški rejci prašičev so v rdečih številkah že od oktobra 2007, izguba pa se je v zadnjih mesecih prejšnjega in prvih mesecih letošnjega leta samo še povečevala. Izračun kaže, da so rejci v teh sedmih mesecih izgubili natanko toliko, kot so zaslužili v času od septembra 2006 do septembra 2007. Napovedi ekonomistov so slabe, nekateri pa celo napovedujejo masovna opuščanja reje prašičev. Da bi se izognili takšnim napovedim, poskuša država podpreti preusmeritev izvoza v trge, kjer se povpraševanje povečuje. Najpomembnejši novi trg je zanesljivo Kitajska.

Tatjana Čop

Povzeto po Reussir Porc št.150/2008

